

~~G. M.~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

11-73.

SIGNAT. CCCXIII.

בגבורת השם:
DIATRIBE LOGICA
DE
SYLLOGISMO,

IN ILLUSTRI AD ALBIM ACADEMIA
SUB PRÆSIDIO
VIRI

CLARISSIMI atque PRÆ-EXIMII

DN. M. ÆGIDI^{II} Strauchs/
VVitteb. Ampl. Facult. Philosoph. adjuncti meritissimi,
Dn. Præceptoris, fautoris & amici sui ma-
gni æstimandi,

Publicæ eruditorum συζητεῖ placide
subjicit

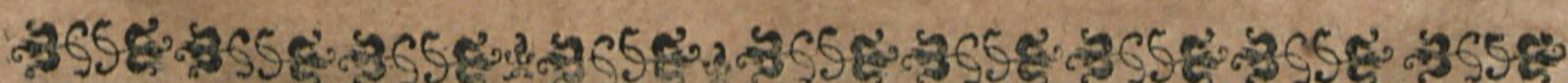
CHRISTIANUS ARNOLDUS Bornholz /
Varelâ-Frisius

A. & R.

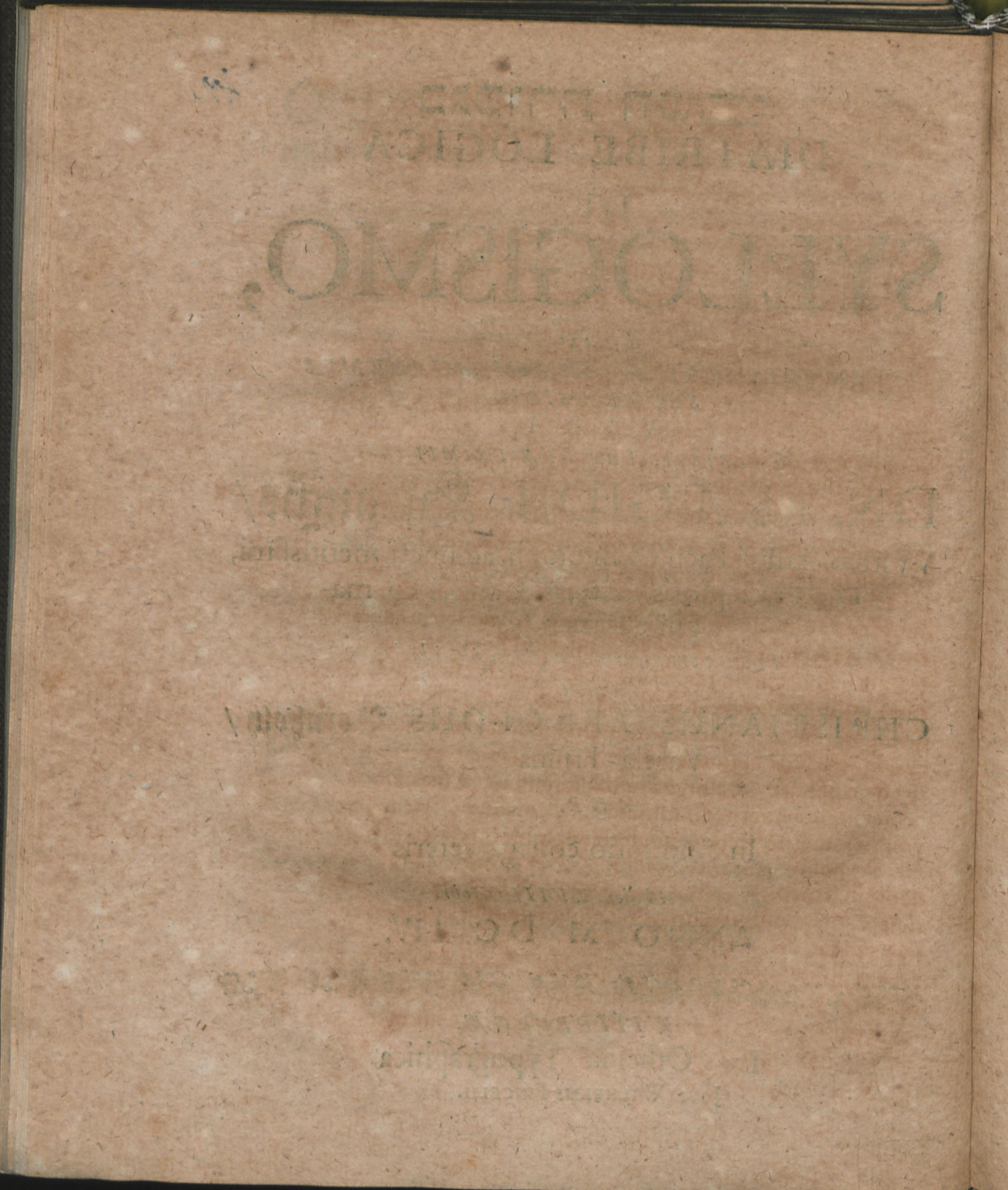
In Auditorio collegij veteris

Ad diem XVIII. Octobr.

ANNO M DC LIV.

WITTEBERGÆ,
Ex Officina Typographica
JOBI WILHELMI FINGELII.

בש יי:

περιελιον.

On ad alta & sublimia evadit, ima qui negligit tritisima vox est; periculosa enim temeritas est, & vicina lapsui, non ascensis gradibus, sed cereis veluti pennis ad altiora evolare, & Icari exemplo audaciam suo damno experiri. Id quod hoc tempore multis evenire solet, qui logicâ planè incultâ relictâ, ad Physicam, & Metaphysicam transgressum faciunt, imò quoq; sàpè ad Theologiam. At lapsu graviore ruunt, quo magis ad ea se convertunt, hinc tot schismata, tot errores, tot nebulæ invehuntur in mundum, non enim, ne dicam, rectum vitæ, sed ne scientiæ iter tenent, tantum abest, ut rectè faciant, cum neq; rectè facere sciunt. Quisquis igitur ab erroribus eximius esse cupis, & tot labyrinthorum flexus feliciter superare, Logicen, tanquam Ariadnam sequere; hanc enim si ducem excipis, certus es viæ, si deseris, certus es erroris. Hanc si sequeris, veritatem in puteo quodam sic alto, ut nullus sit fundus, demersam jacentem, more Anachoretæ illius apud Moschum, arte eruere poteris; meritò iccirco amplectenda, meritò præponenda est. His positis, abeant ejus osores, evanescant ejus rasores, quorum sententias & rationes silentiô præteriisse, sit refutasse. Respondeat nostri loco omnium facultatum & scientiarum Doctores, ex super abundantि, & quantum cuivis in facultate suâ, Logica adjimenti attulerit, longâ serie enumerabunt. Nos in his acquiescimus, præprimis vero doctrinam Syllogisticam commendantes tanquam unicum totius Logi-

cæ finem, omniumq; disputantium remigium, quâ omnia ceu
Lydio lapide, sive falsa, sive vera sint, probantur quâ sophistis
frenum, Jesuitis vero flagrum injicitur. Hinc moti sumus pu-
blicæ velitationi ventilandam proponere doctrinam de Syl-
logismo, cuius disputationem in duas sectiones dividere a-
nimus est, quarum 1. Theoretica 2. Problema-
tica. Idq; ut rite fiat, faxit, ô faxit, rationis rector &
rector. Esto igitur.

SECTIO I. *Theoretica, præmittens, certis theorematibus
inclusam, Syllogismi definitionem, divisionem, terminos
& propositiones.*

THEOREMA I.

Syllogismus est *diávola* sive discursus, in quâ
quæstio dubia cum medio termino ita dispo-
nitur, ut positis præmissis, necessariô conclu-
datur. Rev. adm. D. D. Scharff. Man. Log.
Christ. Matth. Gymn. L.

I. 3. f. I. &c.

ΕΝΤΕΣΙΣ.

§. 1. In hujus definitionis *ἀναλύσει*, sive resolutione duo
veniunt prænotanda (I) ὄνοματολογία, sc. nominis ex-
plicatio, & (II) πραγματολογία sc. realis eno-
datio.

§. 2. Circâ ὄνοματολογίαν hîc tria pensiculanda veniunt
1. Homonymia. 2. Synonymia, 3. Etymo-
logia.

§. 3. Quod attinet. 1 Homonymiam. Syllogismi
vocabulum variè sumitur. 1. Arithmeticè, pro computatione
per regulam DETRI institutâ, ubi calculator ex legitimâ
trium

trium numerorum collectione, secundum præscripta Logistica factâ, quæ situm elicit. 2. Rhetoricè, pro specie statûs Legalis qui συλλογισμός sive ratiocinationis status appellatur, cum res, de quâ non est propriâ lege cautum, colligitur ex resimili, de qua statutum est lege. E.G. sit lex, qui matrem pulsârit, plectatur. At est, qui patrem pulsârit. Vid. Voss: in part. orit. l. i. c. 10. §. 5. 3. Logicè, pro discursu syllogistico, cum ex legitimâ trium terminorum dispositione, id, quod in quæstione fuit, necessariâ consequentiâ infertur. Quæ significatio propriè est hujus loci. Alii aliam Syllogismi Homonymiam evolvunt, Syllogismum distinguentes 1. in latissimè sumptum, qui sub se comprehendat tam Syllogismos perfectos, quam imperfectos. Verum, nt dicam quod res est, imperfecti Syllogismi possunt quidem dici syllogismi, sed cum adjectione aliquâ, ut hoc velut Stigmate inusti inter noscantur: Vid. Steng. in lib. de bon. & mal. Syll: Similitè quoq; falsi Syllogismi nomine Syllogismi donari possunt sed mal, vitiosi, Sophistici, pseudographi, non secusac Grammatici malam constructionem vocant, saltem per analogiam quandam, licet hoc ipso constructio non sit, quia mala est. 2. in Syllogismum specialiter Ενας ἐξ οχινὶ ità dictum, qui Syllogismus est perfectus, & ex legitimè atq; explicitè dispositis propositionibus veram elicit conclusionem, d'e quô Arist. l. 2. post. anal. c. 2. 3. p. 3. 5. 9. inquit. ἀπειρτα πιστομεν εἰς συλλογισμός. Rerum omnium fidem facimus Syllogismo. Vid. D. Scheibl. in op. 2. l. 4. tr. ult. p. 624. Alii plures recensere solent ambiguitates, sed nostri instituti non est omnia homonyma adducere.

S. 4. Quod spectat Synonymiam s: vocabula æquipollentia, sunt ea partim Latina, partim Græca, partim Hebreæ. Latinis dicitur. 1. Ratiocinatio, quæ distingua est partim à naturali mentis ratiocinatione, quâ omnes homines beneficio naturæ sunt instructi, siquidem hæc est à naturâ; illa ab arte: hæc omnibus hominibus competit, illa vero tantum doctioribus, hæc confusè, illa distinctè, servatis &

observatis Syllogismorum regulis, procedit. *Vid. Honold.*
in tr. de Syll. disp. 1. th. 1. p. 3. q. 8. Inde quoq; interpretes A-
ristotelis libros prior: anal. de Syllogismo, appellant libros
de ratiocinatione. 2. *Argumentatio.* Honoldus hujus de-
nominationis dat hanc rationem, quia tres termini ex quibus
constat, nil aliud sunt, quam argumenta certo modo inter se
affecta, Scheiblerus vero dici sic Syllogismum putat, quod in
eo assumamus argumentum ad concludendum, ut argumen-
tatio idem sit, quod argumenti assumptio. 3. *Argumentum.*
Ab effectu nobiliori, quod inter omnia argumenta logica
maximam vim arguendi in se contineat. Quod enim in ter-
minis simplicibus ratione δύναμεως & potentiae, illud hic ra-
tione ἀνέργειας & actus reperitur. Unde locutiones satis
tritae; Tale est argumentum &c. in hoc argumento commit-
titur talis vel talis elenchus. Græcis dicitur συλλογισμός,
συλλογισμὸν ἀναγνών. Hebræis dicitur ש סyllogismus con-
cludens. Hinc duos anal: libros inscribunt ש ספרי. Derivatur verò vox hæc ש (si celeberrimo
Buxtorfio tum in lexico minori, tūm Chaldaico Talmudico-
Rabbinicō credimus) à Radice שׁ, quæ in kal quidem ex
usu hebræorum significat recollectus, excusit, inquisivit, pro-
priè stipulas collegit, quod fit accuratâ scrutatione, hinc di-
citur de quâlibet diligenti inquisitione. Chaldaicē verò te-
ste eodem, senescere, incanescere significat. Atque hinc in
Hiphil שׁקַר est assimilare, æquiparare, comparare inter
se &c. Ut adeò vi vocis ab hebræis syllogismus dicatur ejus-
modi collectio, quæ accuratō studio instituitur, & summo
cum labore absolvitur, in quâ etiam unum cum altero exactè
comparatur; Quamvis nos non fugiat, Syllogismum Sophi-
sticum in הָלֶב seu Logicā Ebræorum, etiam hōc ipsō nomi-
ne venire, dicitur enim רְקֵש מִתְעָה id est, Syllogismus
errare faciens, seu erroneus. Fit enim hoc ideo, quia So-
phismata mentiuntur quasi speciem Syllogismorum legitim-
orum; Atq; adeò non nisi abusivè ejusdem nominis parti-
cipes

oipes dici possunt. Dicitur quoque Syllogismus συλλογισμός argumentatio, seu ut plurimi vertunt objectio, quae est à radice συλλογή quæ vox redditur per argumentari, objicere argumenta: Vid: Buxtorf: in Lex: minori & majori voce συλλογή.

§. 5. Etymologiam quod concernit. Vox Syllogismi ex arithmeticis in Scholas logicas est translata dicitur n. per metaphoram τὸ συλλογίζεσθαι, quod significat computare, duos vel plures numeros in unam summam colligere inde est συλλογισμός, i. e. ratiocinium, ratiocinatio, calculus. Quemadmodum verò Aristoteles teste Philopono in omni doctrina suâ fuit φιλοσοφημένος, adeò, ut multa vocabula ex Mathematicis ad Logicam transtulerit, ut sunt, ἀνάλυσις, πρότασις, ὄρθος, ἐκθεσις, συμπέρασμα ὄρισμός, απόδειξις σχῆμα. Ita etiam vocem syllogismi, ab eâ parte artis, quæ Logistica dicitur desumpsit, & per αναλογίαν & similitudinem quandam ad mentis ratiocinationem, & discursus transtulit. Quia 1. Quemadmodum Arithmeticis propriè dicuntur συλλογίζεσθαι, hoc est, ex numeris datis colligunt quæsitum: itâ quoq; Logici ex datis præmissis colligunt conclusionem. Flac. l. 5. Log. c. 5. Quia 2. Sicut in regulâ aurea, quam DETRI appellant, tres numeri sunt inter se conserendi, ita in Syllogismo tres termini sunt disponendi. Honold. tr. de Syll. diff. 1. 43. 1. Quia 3. Sicut ex operatione Logisticâ facta verum elicetur quæsitum: ita quoq; Logicus ex trium terminorum dispositione summam rei, nim: veram conclusionem elicit, quæ vocatur συλλογὴ λόγως collectio rationis. Ratio autem colligi dicitur, cum conclusio inferatur. Vid. Scheibl. in op Log. tr. ult.

§. 6. Circa πραγματολογίαν duo hīc pensitanda veniunt. 1. Syllogismi verum genus & 2. differentia ejusdem specificia.

§. 7. Quod GENUS Syllogismi spectat, ab eo remove-
mus (1) λόγον προφορικὸν, operationem externam, sive sermo-
nem prolatum ob hanc rationem, quia genus debet esse de
essentia

essentia speciei, jam v: sermo prolatitius Syllogismo essentia-
lis non est. Ergo, Nequit Syllogisni genus esse Min. prob.
Quia sermo prolatitius à syllogismo abesse & adesse potest.
Ergò. Non est ejus genus. Logica enim in universum de-
bet dirigere, corrigere, & perficere operationes intellectus, ut
in omni re cognoscendà veritatem aequatur, notante D.
Scheibl. op. log. tr. ult. quæst. 2. Ast id potissimum fit in mente,
& non in sermone solum ad alium sed etiam in meditationi-
bus solitariis. Hinc syllogismo est accidentale, ut sermo-
ne proferatur. Exempli sint instar omnium illi, qui varias
syllogismorum structuras meditantur, nonnè hi mente & in-
trinsicus formant syllogismos? quod etiam innuit subtilis-
simus *Scalig. Exerc. 307. s. 23.* dum inquit, secum in se ipso, ad
semet, pro semet, potest homo facere Syllogismum. Unde quo-
que *Arist. 6. Eth. docet*, virum prudentem in consultationibus
suis uti syllogismis. At is Syllogismus non est in voce, sed
in mente & cogitatione. Argumentorum obstantium non
tām facilis est prolatio, quam resolutio. (2) removemus *Ra-
tionem*, quat: (1) notat tale argumentum, quō medius termi-
nus probatur, & (2) quat: notat facultatem illam animi, quā
homo ad discurrendum est aptus; hōc modō est ejus causa.
Non verō eam removemus, quatenus notat illū rationis con-
ceptum, qui fit cum discursu, hoc siquidem modo nihil est a-
liud, quam discursus, & mentis agitatio ab uno ad alterum
transiens, quiequid enim cum discursu coincidit, id hīc loco
generis potest stare. (3) Removemus omnia alia, quæ hīc
loco generis à nonnullis ponī solent, quædam enim sunt Sy-
nonyma cū Syllogismo, ut argumentatio, & ratiocinatio,
unum autem Synonymum alterius genus esse nequit, reliqua
vero planè sunt inconvenientia, ne igitur nostra excrescat
tractatio, ad verum Syllogismi genus quod haberi & ipsi
tanquam notioni secundæ imponi potest descendimus.

. §. 8. Pominus autem (4) ejus genus diavolias sive discur-
sum. Ubi quædam præmittenda de voce diavolias, quod hīc
non sumatur. (1) ψυχολογικῶς Physicē & naturaliter, qua-
tenus

tenus notat vel ipsam hominis animam. *Arist. l. 10. Eth. 3.* vel facultatem naturalem intellectus discurrentis, vel ipsum motum, sive actum discurrendi Physicum, qui in quolibet homine, qui ratione utitur, reperitur. Nec (2) γραμματικῶς, Grammaticè, quatenus significat sensum sive sententiam verborum, Nec (3) ῥητορικῶς, oratorie, quatenus significat figurā, quæ potius sensum, quam verba spectat. Ubi tamen hæc differentia inter διάνοιαν grammaticam, & Rheticam est, quod ea significet sensum verborum ex proprietate eorundem fluentem; Hæc verò sensum ex improprietate verborum fluentem. Sed (4) λογικῆς. Logicè, itemque non παχυλῶς & vulgariter, prout significat omnem mentis operationem, & in hoc significatu etiam διάνοια in argumentorum topicorum inventione, & axiomaticâ eorundem compositione conspicitur sed ἀνεργῆς & accuratè, quatenus significat eam mentis operationem, quæ in argumentatione sive discursu consistit. Neq; hîc attenditur εἰς s. habitus Syllogismi formandi, nec θεργεία, s: actio discursiva, quam διάνοια doctrinalis dirigit, sed διδασκαλία, quæ proponit præcepta, quibus διάνοια s: discursus artificiosè est formandus & instituendus: διάνοια h. m. sumpta, eleganter dicitur à Beurhusio formans, quæ docet, quô pacto syllogismus artificiosè formandus sit & distinguitur à διάνοια formata, quæ est ipse syllogismus secundum præcepta Syllogistica artificiosè formatus, quemadmodum notat Christ: Matth. in G. L. Διάνοιας ambiguitate sic evolutâ ad ipsas rationes nos convertimus, quæ & firmæ sint ad certum genus constituendum. (1) quia διάνοια est ejusmodi actus mentis, quô omnia ea, quæ ad tertiam mentis operationem pertinent, exprimuntur. Jam syllogismus etiam ad eam mentis operationem pertinet; Commodè igitur hæc vox loco generis ponitur. (2) Quia discursus propriè pro eo usurpatur, quod hinc inde currit; hinc per similitudinem vox illa tracta est ad eam mentis operationem, quâ mens hinc inde transit. (3) Quia Syllogismo omnia ea convenient, quæ ad διάνοιαν spectant. Hic etiam, ut ubiq;, διάνοια osores, quod opponant, habent: potiora argumenta

B

hæc

hæc sunt. (1) Discursus esse rem naturalem, Syllogismum vero
artificialē, Artificiale autē per naturale definiri non posse. (2)
dīāvōlāv esse notionem primam, syllogismū vero secundam, se-
cundam vero notionem non posse definiri per primam. (3)
Syllogismum fieri per discursum, non g. ejus genus esse dis-
cursum, cum causa non sit effectus. Sed hæc argumenta-
tanti momenti non sunt, ut nostrum infringant genus. Re-
spondebimus ad singula. In (1) Syllogismo conjungi deberet na-
turale cum artificiali, utrumq; enim Syllogismo competit,
sed diverso modo, illi vi artis, huic vi naturæ. In (2) confundi-
tur discursus Physicus cum Logico & artificiali, iste est notio
prima, hic non item. In (3) negamus minorem. Syllogis-
mus enim sit quidem per discursum effectivè, ut est actio, non
ut est opus productum, sic enim & discursus est opus mentis.
Et hæc paucis de genere, jam transitum facimus ad diffe-
rentiam.

§. 9. Differentiam quod attinet, eadem hæc est; quæ
quæstio dubia cum medio termino ita disponitur, ut positis præmis-
sis, necessariò concludatur.

§. 10. In hâc differentiâ specificâ singula ponderanda
veniunt verba. Prima verba hæc sunt: Quâ quæstio dubia
cum medio termino disponitur. Per quæstionem hîc non in-
telligimus conclusionem (siquidem hæc inter se diffe-
runt, quamvis non materialiter, ita enim conve-
niunt, quia una eademq; propositio ita appellatur, tamen
formaliter, quia quæstio est materia Syllogismi constituendi,
conclusio vero constituti, illius nota est particula An, hujus
vero particula Ergo) sed ipsum quæsitum, cum adhuc dubi-
tatur. Notanter etiam additur *dubia*, hoc enim inter quæ-
stionis requisita numeratur, quod sit dubia, hoc est ut ratio-
nibus vel Apodicticis vel verisimilibus possit ventilari. Quæ-
stio enim ut eleganter notat Cl. Honold. proponitur ad pro-
bandum: probamus autem solum dubia, non illa, quæ omni
dubitacione carent. Dubia autem esse potest, vel simplici-
ter in se, suaq; naturâ, ratione istius materiæ, de quâ agitur,
vel

vel respectivè respectu personæ, cum quandoq; fiat, ut in rebus maximè manifestis aliquis scrupulum habere soleat, quod intellectui nostro non est rarum. Nulla igitnr quæstio necessariò Syllogistice probatur nisi sit dubia, aut ad minimum ita videatur, vel omnibus, vel pluribus, vel aliquibus personis, ob hanc rationem, quia confirmatione per medium terminum opus non esset, si quæstio non esset dubia, hæc enim ut quoddam ignotum per aliud notius est stabilienda. Deinde notentur hæc verba. *Ut positis præmissis necessariò concludatur.* *Positis*, hîc idem est, quod concessis, quod quoq; vult *Aphrodisæus*, dum ait, quod præmissæ non sint amplius rogantes, vel deprecantes, vel interrogantes, aut vocativæ, sed certi aliquid significant, ut sic idem sit, ac se dicerem existentibus; & reverâ præsentibus præmissis. Si verô præmissæ sunt positæ necessariò sequitur ipsa conclusionis illatio, quæ uno verbo consequentia dicitur.

§. II. Solent quoq; in differentiâ notare, *Materiam, formam, & finem.* Ubi per Materiam non intelligimus⁽¹⁾ Materiam in quâ, nec⁽²⁾ circâ quam, sed⁽³⁾ ex qua, tanquam principio interno constitutivo, & parte essentiali, Syllogismus generalissimè consideratus constat, adeò, ut non inconvenienter formaliter intellecta, dici possit, materia Syllogisticæ dispositionis. Nec hîc intelligitur materia ex quâ sensilis, quæ solis corporibus competit, sed ex quâ intelligibilis, cum n. integer Syllogismus sit opus quoddam mentis, & rationis, etiam materia alia nequit esse, quam intelligibilis, juxta canonem: Qualis effectus, talis causa. Deinde quoq; Syllogismi materiam aliam remotam, aliam propinquam faciunt, illam ex quâ Syllogismus mediately, hoc est interveniente aliâ materiâ constituitur, unde propriè dicitur materia Syllogismi constituendi. Estq; major, minor, & medius terminus, de quibus in thesi tertiat sumus acturi. Hanc ex quâ Syllogismus immediate constat. Alias dicitur *materia compositionis*, sive *materia Syllogismi jam constituti*, & hæc sunt tres propositiones. *Forma* est dispositio quæstionis, & medii secundum

dum leges Syllogisticas facta , hæc enim cum legitima non est, totus Syllogismus fallit . Finis tandem est necessaria illatio : Quando enim præmissæ sunt positæ , tūm conclusio sequitur ex necessitate Syllogisticâ , quia est effectum præmissarum . Actu enim positâ causâ immediatâ , & proximâ conclusionis , impossibile est , nullum posse effectum sequi . Qvod tamen intellectum volumus de præmissis compositiōnis propriæ : neque enim è quibuslibet præmissis quælibet conclusio sequitur , neq; per quaslibet præmissas demonstratur . Propriæ autem præmissæ dicuntur illæ , ex qvibus vera , non falsa elicetur conclusio . Vid . Honold . l . 2 . Expl . can . c . 14 . can 5 . p . m . 208 . Et hæc hæc in thesi nostræ tenuitati sufficient , pergitus ad Syllogismi divisionem .

THEOREMA II.

Syllogismus dividitur in affirmatum
& negatum .

ENSTETIG.

§. I. Sicut enim affirmatio & negatio cadunt in quodvis enunciatum , ita etiam in quemvis Syllogismum , ut rectè docet Mocenius *contempl . 2 . part . 3 . c . 13* . Necessum enim est , ut in omnibus Syllogismis conclusio vel affirmetur vel negetur : tertium non datur , affirmatio & negatio ergo omnium Syllogismorum communis est affectio cum enim conclusio sit effectus præmissarum , ex effectu apparent causa , ejusq; vis , ut rectè Scheibl . docet . Hæc igitur divisio culpanda non est . Errant igitur illi , qui affirmationem & negationem Soli Syllogismo assignant simplici . Etsi enim evidentius affirmatio & negatio in Syllogismo simplici conspiciatur , quam in composito , non tamen propterea in solo Syllogismo simplicita tractanda erat . Posset quoq; in hoc aliquis errare , quod Syllogismum in genere constituamus affirmatum & negatum .

tum, cum etiam sit universalis, particularis & singularis. Verum iste sciat, nos h̄ic tantum considerare syllogismum ratione qualitatis, non ratione quantitatis, quō spectant reliquæ divisiones.

§. 2. *Syllogismus affirmatus* est, cuius conclusio est affirmata. Hinc sequitur, utramq; præmissarum fuisse affirmata, ob has rationes. Qvia si aliqua præmissarum esset negativa, etiam conclusio esset negativa, qvæ semper partem debiliorem seqvi debet. Deinde, qvia conclusio est effectum præmissarum. At nihil est in effectu, sive principiato, quin vel actu, vel potestate fuerit in suis principiis, uti acutissimus Scaliger ait: Exerc. 37. sect. 20.

§. 3. *Syllogismus negatus* est, qvi constat ex conclusione, & alterâ præmissarum negatâ. In omni enim Syllogismo ad minimum una præmissarum debet esse affirmans, cum ex puris negativis nihil seqvatur. Pura n. negata sunt scopæ dissolutæ, & omnem connexionem impediunt, una tamen præmissarum si syllogism⁹ negatus constituendus, debet esse necessariò negans, impossibile enim est, seqvi negatam conclusionem, ubi nihil negatum præcessit. Nec obstat. Oppitorum oppositas esse definitiones. *Syllogismum affirmatum & negatum esse opposita.* Nec tamen oppositas eorundem definitiones esse. Resp. Res esse ex suæ naturæ veritate nativâ aestimandas, & definiendas, non ex analogiâ, vel similitudine nudâ. Iccircò quoque Syllogismus negatus non secundum Syllogismi affirmati constitutionem, & similitudinem est formandus, sed juxta suam ipsius naturam, & rei veritatem. Natura autem & veritas Syllogismi omnis requirit, ut altera pars affirmata sit, cum ex puris negationibus nil certi sequatur.

THEOR: III.

Syllogismus constat tribus terminis, totidemque propositionibus.

ΕΝΤΕΣΙΣ.

§. 1. *Termini* sic dicuntur, quia (1) sunt *prima principia* ex quibus syllogismi compositio incipit. Et sic materia illa Syllogismi tām dicitur *terminus à quō*, quam *ad quem*, à quō, quia ex terminis primū Syllogismus inchoatur. Ad quem, qvia & illi terminant resolutionē Syllogisticam. (2) *Qui termini dicuntur à terminando*, quod nimirum aliquid terminent, & designent, notatione desumptā ex politicis, ubi terminus dicitur signum, qvod hunc vel illum agrum terminet. Quemadmodum enim in politicis ὅποι sive termini dicuntur limites, & semitæ, itemq; notæ, s: signa in certis locis constituta, ut sunt in viis, hermæ, quæ monstrant veram viam præ falsā. Ita quoq; in Syllogismo termini, qui certam Syllogismi formam designant, ultra quam progredi non fas est. *Euclides l. 1. Elem. ait*: δέργε εστί τὸν οὐκέτη, quod alterius est extremum, qvod congruit in terminos Syllogisticos. Aristoteles aliás saepissimè provoce πέρας habet ἄντεργον, qvæ tamen coincidunt, ubi verò hoc observandum, qvod saltem major & minor terminus dicantur extrema, ille μετίχον ἄντερον, hic vero ἔλατζον ἄντερον, si enim medium etiam vocaretur extremum, insignis conspiceretur contradic̄tio, cum medium sic dicatur, qvod extrema respiciat, inter quæ ponatur, & quorum respectu medium dicatur, uti eleganter differit Honold. tr. de *Syll. disp.* 2. q. 2. p. 61.

§. 2. In qvo vis Syllogismo sunt tres termini, *major*, *minor*, & *medius*, quorum descriptiones ex Logicis petantur. *Major terminus hebreis* dicitur קָדוֹלָה & מְרוּבָה qvia hic terminus plerumq; est communior, dicitur quoq; μετίχον ἄντερον, *majus extremum*, alias *terminus major*, qvia est virtutis majoris ob latitudinem, & universalitatem, multò enim latius quam minor

minor se extendit. Definitur v. ab Arist. i. pr. an. c. 4 p. 148.
ἄνπον μεῖζον καλῶ τὸ αὐτόν εν ἀλλω; Extremum majus appellato id, quod est in alio, ubi τὸ esse in alio præcisè intelligendum, ratione prædicationis, qvod de alio prædicetur, si de omni termino majori intelligenda hæc est regula. Minorem terminum quod attinet, is Græcis dicitur ἔλατον ἄνπον minus extremum, sic enim hi duo termini vocantur, qvia per medium terminum tanq;am per vinculum, in præmissis conjunguntur, & combinantur, uti annotat Flac. libr. 5. Log. c. 5. Hebrewis dicitur minor terminus מיעוטה & qvia ἔλατον πολὺ, plerūq; est angustior, virtutis n. est minoris, qvam major. Quod deniq; medium terminū spectat, solent quoq; illi dengare nomen termini, nos id ipsum parvi facientes, pro affirmativa sententiā ita argumentamur. In qvod Syllogismus resolutur, & ex qvo componitur, illud est terminus. jam v: tam in medium terminum, qvam in reliquos, resolvitur syllogismus, & ex eo componitur, Ergo. Argumenta, qvæ obstant, non sunt tām firma, ut nostram infringere possint sententiam. Dicitur verò hic terminus Græcis (I) μέσον medium, duabus de causis. (1) Virtute, qvia virtutem habet conclusionis terminos colligendi, eosq; uniendi, qvippe qvi unitatem in medio termino obtinent: unde medius terminus est quasi duorum terminorum mediator. (2) Positione, qvia medium locum inter subiectum & prædicatum obtinet, ut in prima figura. (II) λόγος ratio, ubi per λόγον intelligitur id, qvō aliquid probamus, & rei fidem facimus, ut patet ex 6. Eth. 20. p. 100. ubi Arist. ait: οὐδὲν τὸν λόγον οὐ οὐθεὶς λίδια. Non fineratione bona est consultatio. Hinc locutio satis trita, probo thesin hāc ratione, i.e. medio termino. Latinis dicitur. (1) Argumentum, simpliciter, qvia ad al. qvid argendum est affectum. Qvod qvoq; de medio termino asseri potest (3) Argumentum tertium. Qvia tria argumenta in syllogismo disponuntur, duo sunt in ipsa qvæstione, de qvib; adhuc dubitatur, tertium deinde accedit, vi cuius qvæstio vel affirmanda, vel neganda est. (3) Vinculum. Qvod de vinculo Syllogistico, non axiomatico intelligi debet, uti recte notat Flac: l. 5. Log. gen, c. 3. p. 400. Recte ergo Philo-

Philoponus medium describit. κοινωνὸν δύο προτάσεων. Socium seu commune vinculum duarum propositionum. (4) Medius terminus, & id communissime, rationem dat Philoponus, eō qvod reliqui duo termini à se invicem separati per medium colligantur, seu cohærent. Atq; hisce tribus terminis legitimè dispositis conclusio Syllogistica elicetur. Nunc ad propositiones pergendum erit.

S. 3. In omni Syllogismo sunt quoq; tres Propositiones, major, minor, & conclusio. Majorem quod attinet, græcis dicitur, πρότασις μέτων, Rabbinis הַקְרָבָה גְדוֹלָה Latinis dicitur propositio, major, simpliciter per ellipsis, cum dico probetur major, id est major propositio, ita v: frequentissime dicitur, qvia major terminus in illà cum medio collocatur. Minorem propositionem quod attinet, græcis dicitur πρόσληψις, προσλαμβανόμενον, πρότασις ἐλαττων. λημμα, μετάληψις, Ε συνέιδησις. Hebreis dicitur: תְּקִמָה קְטֻנָה Latinis dicitur, assumptio, qvia secundo loco assumentur, unde Arist. omnem partem syllogismi, qvæ alii priori adjungitur, vocat πρόσληψιν, assumptionem.. At si contingat, ut minorem prīmò sumat argumentans, tunc major phrasí Aristotelica assumi dicitur. Dicitur quoq; sumptum, assumptum, qvia post majorem propositionem ordine naturæ assumentur. Subsumptum, qvia positâ majore propositione subsumitur tanquam speciale sub generali, Transsumptio qvia ex majore transsumitur. Minor simpliciter, qvia respectu majoris minorem locum occupat, unde locutio; robetur minor, id est, Propositio minor. Est autem circā utramq; hanc syllogismi partem observandum, qvod dicantur præmissæ, הַקְרָבָה, προτάσεις à προτίνεθαι, qvod prætendantur conclusioni, veluti premuentes clypei & antesignani milites, qvamvis non semper prioritate temporis, tamen prioritate naturæ Vid. Excell. D. Scharf. in Inst. Log. libr. 3. c. 1. p. 442. Ultimò loco progredimur ad conclusionem, tanquam propositionem tertiam. Ubi prīmò prænotandum erit, nos hic vocem propositionis non strictè sumere, qvatenus idem est, qvod præmissa

missa, & comprehendit tantum maiorem & minorē propositionem. Nec strictissimè, quat: solam maiorem propositionē notat, sed late, quat: pro omni axiomate, enunciato, & propositione usurpatur. Hāc ratione etiā definitio propositionis accommodari potest conclusione. πορθμασις enim si: propositio est oratio affirmans aliquid de aliquo. At tale quid etiam conclusio est, competit enim eidem affirmatio quoq;. E. Est proposition. Argumenta in contrariam partem quæ adducuntur à Zabarella i. post: adt. 13. p. 696. Non tanti sunt momenti, ut huc apponantur. Voces ejus æquipollentes sunt in syllogismo (1) κερτήσιον vis judicandi, quia anteā dubia juxta sententiam definitivam directè pronunciat (2) συναγωγὴ congregatio, quia partes quæstionis iterum ex propositionibus colligit, & congregat; eadem ratione dicitur quoq; συμπέρασμα collectio, è συμπέρασμo colligo. (3) Ἐπιφορά illatio, quia ex positibz prioribz præmissis infertur, (4) Connexio, quia partes quæstionis in propositionibus dispersas connectit, eadem ratione dicitur quoq; complexio. (5) Conclusio, & quidem vulgarissimè, quia partes quæstionis per legitimam consequentiam concludit, non quidem effectivè, sed materialiter partes quæstionis comprehendendo. Et hæc hāc in sectione sufficiant, jam pergendum ad alteram.

SECTIO II. *Problematica decidens problemata.*

PROBL. I.

An DEus propriè & exquisitè loquendo ratione sui utatur discursu Syllogistico?

ἘΝΤΕΣΙΣ.

§. I. Nos negativam sententiam defendimus, & quidem rectè, id quod patet (1) *Ex Syllogismi definitione*: Siquidem in omni Syllogismo fit processus ab ignoto ad notum, à dubio ad clarum & manifestum. Jam verò DEUS non procedit ab ignoto ad notum, cum DEO nil sit ignotum. (2) *Ex dispositione questionis cum argumento tertio*, quod indiscursu Syllogistico

C

necessa-

necessariò requiritur. ¹⁰ Jam verò Deus non quærit, quia omnia novit, non Syllogisticè unum cum altero disponit, quia omnia intuetur, non conclusionem ex antecedentibus format, quia uno intuitu omnia cognoscit. (3) *Ex ipsa voce discursus*; Hæc n. notat imperfectionem quandam cognitionis. At in DEO nulla est imperfæctio, hinc *Scal. exerc. 307. s. 8.* ait: Deus non disceptat, non ratiocinatur, non proponit, non colligit, non cum alio confert, non ab ullo accipit. Signanter dicimus quoq; in problemate: *ratione sui*: Deus enim utiq; sæpè numero in verbo suo discursu utitur, sed hoc facit propter nos homines, ut nos instruat, & informet. Mos enim DEI est, in verbo suo per σογναλάβανη ad nos condescendere, ut nos assurgamus ei, uti venustè loquuntur Theologi nostri cum patribus, h. c. ut mysteria divina eò melius & felicius percipere queamus. *Vide sis plura ap: Thomam part. 1. q. 14. m. 17. Svaretzium in Metaph. disp. 30. s. 15. n. 2.*

§. 2. Nec est, quod objiciant communiter.. (1) *Quod in Deo sit cognitionis effectus per causam.* Ergo. *Discursus* [2] *Quod Deus cognoscat syllogismum, siquidem omnem intellectuonem nostram, nostræg; intellectuonis objectum cognoscat.* (3) *Quod discursiva cognitionis effectus per causam*, cum per hanc homo discernatur à bestiis, & ideò Deo competit, sicut & aliæ perfectiones, per quas superat bruta; ut intelligentia, libertas agendi, bonitas, misericordia, licet in DEO sint excellentiores. *Resp. ad (1)* *Distingv: inter cognitionem ex alio, & in alio,* Deus cognoscit non ex alio, qvod discursum importet, sed in alio, per facultatem intuitivam, cum unum in altero intuemur, sicut Angeli intuentur creaturas, & homo imaginem suam in speculo intuetur, idq; sine discursu. *Ad (2) distingv.* *inter rem cognitionis effectus per causam, & modum cognoscendi,* Deus utiq; nostrum discursum cognoscit, sed quomodo, non discurrendo sed salttem intuendo. *Ad (3) dist. inter perfectionem secundum quid, & simpliciter,* est quidem discursiva cognitionis effectus per causam secundum quid, sc. respectu brutorum, non v: simpliciter & absolute, sic n: considerata, per plurimas imperfectiones includit, ut ignorantiam quæsti, notitiarum distinctarum multitudinem, & suc-

successionem, quæ in Deum cadere, blasphemum esset affirmare. *Vid. plura ap. Autores supra citatos.*

PROBL. II.

An anima à corpore separata syllogizet?

ΕΝΤΕΣΙΓ.

§. 1. Nos affirmativam defendimus his moti rationibus
(1) Quia teste S. Scripturæ *Luc. 16, 22, 25. Apoc. 6, 9. 10, 11.* anima recordatur, recordatio autem ab anima sine discursu fieri nequit, (2) Quia ratiocinari, intelligere, nosse & similia, tales potentiae sunt, quas ipsa deponere suâ sponte nunquam potest, unde vocari solent actus animæ nativi, acti primi & perfecti. Anima separata itaq; discursu utitur.

§. 2. Non obstant Sacra S. dicta, quæ vim ratiocinandi eidem planè denegant, ut *Ps. 146. 4. Exhibit spiritus ejus, & revertetur in terram suam: in illâ die peribunt omnes cogitationes eorum.* E. & cogitationes ratiocinandi. *Eccles. 9. 5. Mortui nil novierunt amplius, non ergo adest vis ratiocinandi. Ps. 1. 5. Impii non resurgent in judicio: Si non resurgent, nec eorum animæ post mortem competit ratiocinatio.* Respondebimus ad singula
Ad (1) Sciendum, illud hoc tantum velle, quod anima separatur à corpore, corpus vero redigatur incineres, cogitationes v: & consilia in his terris suscepta exspirent. *Ad (2) Ecclesiasten* tantum loqui ex mente impiorum, judicantium, post mortem nihil intelligi. *Vid. Jac. Mart. cent. 6. disp. 2. q. 4. Osiander in hunc locum dicit.* Mortuos nihil novisse eorum, quæ his in terris geruntur. *Ad (3) sciendum,* esse fallaciā ciam phraseos, non resurgent, h.e. non surgent, non stabunt, non constabunt, non consistent, s. ut interpretantur non nulli, non erunt stabiles in judicio; Septuaginta fontem minus dextrè secuti reddiderunt τοὺς ἀνάστοντας non resurgent, quæ sententia, nisi ita, ut paulò superius dictum explicetur manifesta Scripturæ dicta impugnat. *Mattb. 25. & Joh. 5. Sed hæc obiter.*

C 2

PROBL.

PROBL. III.

An bruta animantia Syllogizentz?
ENDEσΙC.

§. 1. Nobis negativa arridet sententia, ut verissima his duobus præprimis motis argumentis. (1) Cuicunq; denegatur causa, eidem quoq; denegatur effectus. At qui brutis. Ergo &c. Minor patet, quia diabolæ sive λόγος, mens & ratio, ut Syllogismi causæ brutis non competit, quod omnes concedunt, effectus itaq; eisdem minimè tribuendns est. (2) Quibuscunq; omnia Syllogismi requisita non competit, in ea non cadit Syllogismus. At qui de brutis verum est prius. E. Posterius. Minor patet, quia ad Syllogismum requiritur. (1) Intellectiva anima. At animæ brutorum tales non sunt (2) Cognitio rerum, terrestrium, cælestium, spiritualium, & æternarum. (3) Quæstionis cum medio termino dispositio. (4) Ad positionem antecedentis necessaria conclusio (5) Amor scientie, & his similia, quorum requisitorum ne hilum quidem brutis competere potest. Ergo quoq; nec Syllogismus. Confer. Magir. in Anthrop: tr. 1 c. 5. p. 69.

§. 2. Nec sententiam nostram infringunt Laurentius Valla, & Plutarchus cum suis argumentatiunculis, quod bruta in rebus suis agendis prudentiam, & ad varias res sagacitatem disciplinabilem habeant, & quæ hujusmodi sunt sexcenta alia, cum hæc non ab intellectivo principio, sed ex instinctu tamen naturæ, quam Phantasie orientur, id quod actus istorum uniusmodi ostendunt. Horum argumentorum in specie quamplurima coacervârunt Excell. D. Danh. in coll. Psych. diss. 5. contr. 3. p. 133. & CL. Honold. in tr. de Syll. diss. 2. quæst. 6. p. 47. Ex quibus tamen hæc duo præprimis notare lubuit. (1) Ubi agnitus peccati, ibi ratio. In bestiis. Ergo. Minor patet ex exemplo, qvod Arist. l. 9. hist. de anim. c. 47. habet. Qvod Regi Scytharum fuerit equa egregia, è quæ mares generosi omnes nati sint. Ex ijs unus, qvi præstantior reliquis, matri fuit admissus, ut ex eâ procrearet: sed cum id recusaret, posteâ matrem adopertam imprudens supervenit, at ubi matrem detectam post coitum cognovit, exanimatus periit Resp. Concedimus,

cedimus, qvod agnoscant, se peccasse, verum non affectu, sed effectu. Tum quoq; agnitus illa non est intellectus, sed naturae instinctus, vi cuius bestia ab incessu abhorret. (2) Qvod ipsa Scriptura S. Gallo adscribat intelligentiam. Job. 38.36. Resp. Textus Hebreus hunc habet sensum: Qvis dedit menti intelligentiam: vox enim יְהִי רָאשׁ שֶׁבַת significat mentem, intellectum, à rad: שֶׁבַת aspexit, prospexit, & qvamvis Gallus Galinaceus intelligeretur, uti volunt judæi præprimis, non tamen intelligentia rationis, sed naturalis, intelligeretur, talis nimirum, quæ ex instinctu naturæ pullularet, & cuius impulsu Gallus caneret.

PROBL. IV.

An varii falsorum Syllogismorum dentur modi?

ΕΝΤΕΣΙΣ.

§. I. Sophismatum viæ satis sunt perplexæ, sunt qvoq; satis multæ, in qvarum labyrinthum ingressus qvidem est facilis,

Sed revocare gradum, laqueosq; evadere tantos.

Hoc opus, hic labor ingenij est.

Hinc sæpè pro magnis qvi se venditant viris, hîc subsistere, & aqvam sibi hærere fateri coguntur, his exclamantes verbis;

O torruose serpens,

Qui mille per Maandros,

Frondesq; flexuosas,

Agitas quieta corda.

Nos verò quoad pagellarum permisum, ingenium exercendi gratiâ, labyrinthos qvosdam in lucem protrahemus.

§. 2. Non tamen impræsentiarum disputabimus de horum Syllogismorum nomine & aliis, qvæ præsupponimus, sed saltem, qvomodo, qvæ in istis falsam induunt speciem, resolvi queant, paucis libabimus. Sit igitur (1) *Modalis talis.*

Necesse est, ut fidem vivam habeas, te habere B. O.

Necesse est, ut salutem adipiscaris, te habere fidem vivam. E.

Necesse est, ut salutem adipiscaris, te habere B. O.

C 3

Resp.

Resp. Nonnemo ad hunc Syllogismum dicit: Ex puris necessarijs, uti quoq; ex puris contingentibus nihil seqvi. Verum hanc responsonem, ut dubiam, nostram non facimus. Conf. D. Dannhavve: in Idea B.D.p.295. Dicimus itaq; excedere terminos in hoc Syllogismo ternarium, quaternionem enim demonstramus hoc modo (1) debet habere fidem (2) necessario debet habere fidem (3) Necessario debet habere B.O. (4) vult vitam æternam adipisci.

(2) *Disjunctivus talis.*

Aut aqua in Acesinis & Gangis amnibus est gemmifera, aut non est. Atqui est. E. non est.

Resp. Hunc Syllogismum non servare leges Syllogismorum disjunctivorum, quæ volunt, ut unâ parte positâ tollatur altera, aut contrâ, unâ parte sublata, altera ponatur. At hîc utraq; pars ponitur. Conclusio ergo esse debebat. Ergo Non non est gemmifera.

(3) *Exclusivus talis.*

Quicunq; est imperator Romanus, ille est verus homo.

Solus Ferdinandus tertius est Imperator Romanus.

Ergo Solus Ferdinandus tertius est verus homo.

Resp. peccat in hanc Logicorum legem. In I. & III. figurâ minor non sit negativa, hîc tamen est virtualiter negans, & æquipollit huic. Qvicunq; non est Ferdinandus tertius, non est Imperator Romanus.

(4) *Ex Fallacia compositionis & divisionis talis,*

O: vivens moritur. Ezechias Rex in lecto jacens, 15. annos adhuc vieturus, est vivens. Ergo Ezechias in lecto jacens, 15. annos adhuc vieturus, moritur.

Resp. Hæc propositio (*omnis vivens moritur*) est quidem falsa in sensu composito, est tamen vera in sensu diviso, in quo sensu debet accipi, id est, qui anteâ erat vivens, moritur, sic Syllogismi vitium in subsumptione appareat.

(5) *Ex fallacia accidentis talis.*

Quæ quis pronunciat, ea ex ore ejus exequunt.

Atqui egregie pinguedinis leonem quis pronunciat.

Ergo talis ex ore ejus exit.

Resp.

Resp. In majore & QVAE putatur notare substantiam, at
notat accidentia, verba nimirum, Minor sic limitata falsa e-
rit:

6. Ex fallaciâ secundum plures interrogaciones hoc
unicum ultimo loco notare lubet ex Laërt. l.2.c.10. nostri n.
instituti non est, omnes sophismatum species longâ serie e-
numerare. Menedemus percontanti cu idam Alexino:

An patrem cædere desisset.

Respondet: neq; cecidi, neq; desit Cum alter subjecisset,
oportere solvere ambiguitatem per & vñ, aut negando,
aut affirmando: Ridiculum, inquit: est vestrás sequi leges,
cum liceat in portis occurrere. Alexinus enim captabat ca-
ptiosâ percontatione, sive enim respondisset, desii, sive non
desii, crimen fateri visus fuisset. Desinit enim, qvi cœpit, &
qui se non desisse dicit, pergere videtur, qvamvis reipsâ non
necessè sit, pergere illum, qui ait, se non desisse, qui enim
nunquam cœpit, nunquam desinere potuit. Plura
non attrahimus, sed abrum pimus.

Tantum.

GLORIA DOMINO.

Præstantissimo Literatissimoq; Dn. RESPONDENTI
Amico & Consalino suo singulari.

A Gides potuit monstrum superare biforme,
Dum filum juveni, Gnosia virgo, parat.

Dædalus haud nocuit. Dicit vestigia linum
Virginis, eludit semivirumq; bovem.

Sic quoque dum Logices sequitur gens musica filum,
Exspirat falsum, nec nocuere plice.

Hanc venerare ducem? BORNHOLDI? perge nec unquam
Desere, sic poteris, ferre, referre gradum
faustæ acclamat. e.

f.

Casparus Lysær. J. U. L. Curiæ Elect.
Adyoc. Ordin.

QVid non obtineat diu studendo
Mens solers ratione Syllogismi?
Certè sic penetrantur astra, tellus,
Et qvicqvid tenet universus orbis;
BORNHOLTZI, celebrat Tuas cathedra
Laudes & TIBI jure gratulamur.

ἀποχ.
PRÆSES.

UT sine clave domum nemo referare, nec ejus
Perlustrare oculis pulchra hypocausta potest:
Sic quoque nemo potest Sophiæ recludere abyssum,
Qui solida Logicæ cognitione caret.
Hec Ariadnæum filum, magnetica pyxis,
Et Pharia est turris, lydius atq; lapis.
Hinc bene agis, laudemq; paras Tibi splendidam, Amice.
Ex Logica primâ dum vice bella subis.
Macte bono ingenio! Quantò subtilior unquam.
Es Logicus, tantò es Philosophus melior.
Amico fraterrimo, suo antehac συστίτω &
συνοίκω, benevolè gratulatur
M. Jacobus Saurius, Pol.

So recht O Mūsen-Sohn/ Herr Borneholz dein Wachen
Vnd hochgerühmter Fleiß die müssen ja was machen/
Das zu der Sache dient: ikt kömpt es an das Licht/
Wornach dein Herzē strebt. Wie du so gar erpicht
Auff Kunst vnd Eugendt seyst zn jederzeit gewesen/
Drumb ist auch dein Gemüth darinnen so genesen/
Dass du nicht ruhen kanst/es zeigets ikunt an/ (man
Was Fleiß aufrichten mag / drumb rühmt dich jeder-
Dass du dich so erkühnt/ Ja auch die Pierinnen
Gedencken iko gleich dadurch Dich zu gewinnen
Zu ihrer Weissen Schaar. So fahre tapffer fort/
Apollo wartet schon mit seinem Kranke dort.
Seinem vielvertrawten Brüderlichen Freunde vnd
Eischburschen schrieb dieses glückwünschend
Johannes Leo, Phil. Stud.

Ung VI 73

ULB Halle
004 108 515

3

Farbkarte #13

B.I.G.

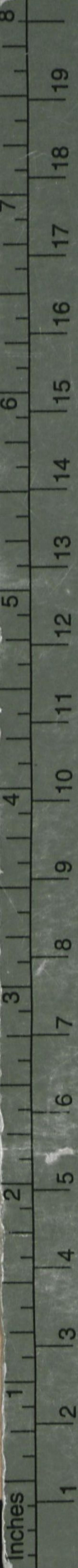
Black
White
3/Color

Red
Magenta

Yellow
Green

Cyan

Blue

בגנְר
OGICA
ISMOS,

M ACADEMIA
!O

EXIMII

Strauchß/
. adjuncti meritissimi,
amici sui ma-

et placide

DUS Bornholß /

ij veteris

Octobr.

C LIV.

Æ,

graphica

LII.